

Smotra narodne glazbe i plesa Istre

Goldin, Georgie

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:592968>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-24**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Muzička Akademija u Puli

GEORGIE GOLDIN

SMOTRA NARODNE GLAZBE I PLESA ISTRE

Završni rad

Pula, rujan, 2016.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Muzička Akademija u Puli

GEORGIE GOLDIN

SMOTRA NARODNE GLAZBE I PLESA ISTRE

Završni rad

JMBAG: 0303036668, redoviti student

Studijski smjer: Glazbena pedagogija

Predmet: Hrvatska folklorna glazba

Znanstveno područje: 6. Humanističko područje

Znanstveno polje: 6.06 Znanost o umjetnosti

Znanstvena grana: 6.06.01 Muzikologija i etnomuzikologija

Mentor: doc. dr. sc. Ivana Paula Gortan Carlin

Pula, rujan, 2016.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Georgie Goldin, kandidat za prvostupnika Glazbene pedagogije ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, 20. rujna, 2016. godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Georgie Goldin dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „Smotra narodne glazbe i plesa Istre“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 20. rujna 2016. (datum)

Potpis

Sadržaj

Sadržaj	5
Uvod	6
1. Karakteristike istarskog folklora	8
1.1. Narodna nošnja	8
1.2. Narodni instrumenti	10
1.3. Narodni plesovi	14
1.4. Narodni napjevi i pjevanje	16
2. Smotra narodne glazbe i plesa Istre	18
2.1. O smotri folklora, općenito	18
2.2. Počeci Smotre narodne glazbe i plesa Istre	19
2.3. Smotra narodne glazbe i plesa Istre, danas	24
2.3.1. 50. Smotra narodne glazbe i plesa Puljštine	24
2.3.2. 37. Smotra središnje i zapadne Istre	25
2.3.3. Smotra narodne glazbe, pjesme i plesa Labinštine (48. Labinski konti)	25
2.3.4. 24. Smotra narodne glazbe i plesa Pazinštine, Bužeštine, Bujštine i Ćićarije	26
2.4.5. 51. Smotra narodne glazbe i plesa Istre	27
3. Ostale smotre folklora u Istri (izbor)	30
3.1. Zakantajmo istrijske kante	30
3.2. Zarozgajmo na Ćićariji	30
3.3. Mala smotra folklora Istarske županije	31
Zaključak	34
Literatura	35
Prilozi	37
Sažetak	42
Summary	43

Uvod

Istra kao najveći hrvatski poluotok koji se nalazi na sjevernom dijelu Jadrana ima svoje specifičnosti u svim segmentima zbog svog geografskog položaja kao npr. klima, vinogradarstvo, maslinarstvo, uzgoj stoke i krševito tlo koje se povezuje uz nastanak jednog od najpoznatijeg istarskog simbola – kažun (ili casita) – kružnog oblika, napravljen od tanke ploče kamena u suhozidu (bez veziva) u sve užim koncentričnim krugovima i tako je krov završavao u obliku kupole.¹

Republika Hrvatska podijeljena je u nekoliko regija, te je svaka od tih regija specifična i zbog svog folklor, glazbe, plesa i dr. Djeca se u osnovnoj školi mogu upoznati s folklornom glazbom Slavonije i Baranje, Podravine i Posavine, Hrvatskoga zagorja i Međimurja, Banovine i Like, dalmatinskih otoka, Dubrovnika i dalmatinske obale, te Istre i Kvarnera. U razdoblju od 5. razreda do 8. razreda osnovne škole, djeca se upoznaju s glazbenim značajkama folklorne glazbe svake regije i trebali bi nakon toga biti u mogućnosti prepoznati glavne značajke svake regije na glazbenom primjeru.²

Prilikom upoznavanja folklor Istre, moramo voditi brigu o nekoliko segmenata, a to su: narodna nošnja, instrumenti, plesovi, narodni napjevi i pjevanje, te neke općenite glazbene značajke koje su specifične za istarsko područje.

Tradicijska kultura Istre najviše je vidljiva u djelatnostima raznih zavičajnih muzeja, zbiraka i kulturno-umjetničkih društava. U glazbenom smislu vidljivo je u značajkama čvrsta povezanost između vokalne i instrumentalne glazbe u istarskoj glazbenoj baštini, te povezanost s plesom, ali i narodnom nošnjom. Zahvaljujući raznim folklornim susretima ili svečanim prigodama svog mjesta moguće je doći u kontakt s Istarskim folklorom koji nije više rasprostranjen kao nekad davno, ali svojom posebnosti privlači ne samo ljude koji tek prvi puta dolaze u susret s njom, već i mlađi naraštaj koji nastavlja njegovati tradicijsku glazbu i ples.

S obzirom na to da se u 21. stoljeću u velikom broju koristi tehnologija, televizija i internet, te da se medijski prate svi različiti događaji, prilikom pretraživanja različitih internetskih stranica, može se doći do podataka o različitim smotrama folklor koje se održavaju u Istri.

¹ Miholić, I. (2009.). *Hrvatska tradicijska glazba – Istra i Kvarner – udžbenik*. Zagreb: Profil. str.10, 12.,14.

² Nastavni plan i program za osnovnu školu (2013.) – <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=12662>

Jedan takav primjer su novine „Glas Istre“ u kojima se 2016. godine izdalo nekoliko članaka o različitim smotrama folkloru u Istri, a to su: „U Barbanu održana druga mala smotra folkloru“³, „Najveća folklorna smotra učenika u Istri“⁴, „Najmlađi čuvari tradicije pokazali svoja umijeća“⁵, „Istarska tradicijska glazba na placi u Barbanu“⁶, „Plesom i kantom istarska se tradicija čuva od zaborava“⁷, „37. izdanje smotre folkloru središnje i zapadne Istre“⁸, „Folklorno bogatstvo Istre u Buzetu“⁹, „Velika fešta istrijanske izvorne narodne mužike“¹⁰.

Iz tih članaka vidljivo je da se u jednoj regiji javlja nekoliko smotri koje veličaju i njeguju Istarski folklor, od najmlađih uzrasta pa do najstarijih.¹¹ A kruna svih smotri folkloru u Istri jest upravo „Smotra narodne glazbe i plesa Istre“. Također različite članke i najave o smotrama diljem Istre može se pronaći na različitim internetskim portalima novina, radija i stranicama određenih Kulturno-umjetničkih društava.

Istarski se folklor posebno isticao i na 43. međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu 2009. godine, gdje je glavna tema bila folklor Istre, te kolo kao univerzalni plesni oblik koji povezuje domaće i strane sudionike.¹²

Za potrebe ovog rada održan je intervju s ovogodišnjim članovima prosudbene komisije: dr.sc. Ivona Orlić i Nevja Kožljan, te s članovima prosudbene komisije prethodnih godina: Bruno Krajcar i Vladimir Pernić. Iako komisiju čine 3 člana, s jednim od članova ovogodišnje komisije nisam uspjela doći u kontakt, pa zbog toga s njim nije održan intervju.

³ M. Radić: „U Barbanu održana druga mala smotra folkloru“, Glas Istre, 29. 05. 2016. (http://www.glasistre.hr/vijesti/pula_istra/u-barbanu-odrzana-druga-mala-smotra-folkloru-526573)

⁴ G. Rojnić: „Najveća folklorna smotra učenika u Istri“, Glas Istre, 08. 06. 2016. (http://www.glasistre.hr/vijesti/pula_istra/najveca-folkloru-smotra-ucenika-u-istri-527062)

⁵ B. Petrović: „Najmlađi čuvari tradicije pokazali svoja umijeća“, Glas Istre, 13. 06. 2016. (http://www.glasistre.hr/vijesti/pula_istra/najmladji-cuvari-tradicije-pokazali-svoja-umijeca-527319)

⁶ M. Ra.: „Istarska tradicijska glazba na placi u Barbanu“, Glas Istre, 01. 07. 2016. (http://www.glasistre.hr/vijesti/pula_istra/istarska-tradicijaska-glazba-na-placi-u-barbanu-528282)

⁷ D. Bašić-Palković: „Plesom i kantom istarska se tradicija čuva od zaborava“, Glas Istre, 04. 07. 2016. (http://www.glasistre.hr/vijesti/pula_istra/plesom-i-kantom-istarska-se-tradicija-cuva-od-zaborava-528420)

⁸ E. Velan: „37. izdanje smotre folkloru središnje i zapadne Istre“, Glas Istre, 24. 07. 2016. (http://www.glasistre.hr/vijesti/pula_istra/37-izdanje-smotre-folkloru-sredisnje-i-zapadne-istre-529396)

⁹ V. Begić: „Folklorno bogatstvo Istre u Buzetu“, Glas Istre, 07. 09. 2016., (http://www.glasistre.hr/vijesti/pula_istra/folkloru-bogatstvo-istre-u-buzetu-532743)

¹⁰ G. Čalić Šverko: „Velika fešta istrijanske izvorne narodne mužike“, Glas Istre, 11. 09. 2016. (http://www.glasistre.hr/vijesti/pula_istra/velika-festa-istrijanske-izvorne-narodne-muzike-532906)

¹¹ <http://www.glasistre.hr/pretrazi?search=smotra>

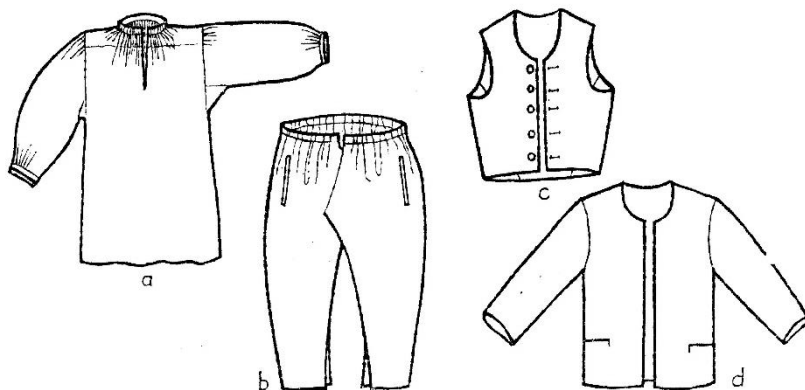
¹² <http://www.msf.hr/Smotra/hr/arhiva/hr-arhiva2009.html>

1. Karakteristike istarskog folklora

1.1. Narodna nošnja

Jedna od značajki istarske tradicije koja je i vezana uz glazbu jest istarska narodna nošnja, koja nije u cijeloj Istri jednaka. U Istri se tradicijski način odijevanja počeo postupno napuštati na kraju XIX.st.

Postoje različite inačice ovisno o mjestu stanovanja. Zato imamo dvije vrste muškog odijevanja, koji se uglavnom razlikuju po hlačama. Prva vrsta, u planinskom dijelu na sjeveru, u zapadnoj i južnoj Istri, karakteristična je zbog dugih, uskih hlača od bijele stupane vune (benevreke, gaće). Drugi tip, u srednjoj Istri i Labinštini, karakterističan je zbog širih i kraćih hlača koje dopiru do pola lista, te su izrađene od smeđe stupane vune (brageše, bregeše). Muška košulja (stomanja) izrađivala se od konoplje ili u novije doba od kupovnoga pamuka. Iznad toga se oblačio prsluk bez rukava (krožet, kamižol) i još jedan dugi kaput s kukuljicom (kapot s kapučom) kojeg su nosili i muškarci i žene kao zaštitu od lošeg vremena. Na glavi su imali smeđu suknenu kapu (bareta), a na nogama čarape (bičve) od vune. Na noge su se obuvali opanci, poslije postole, a na Žminjštini i Labinštini cokule.

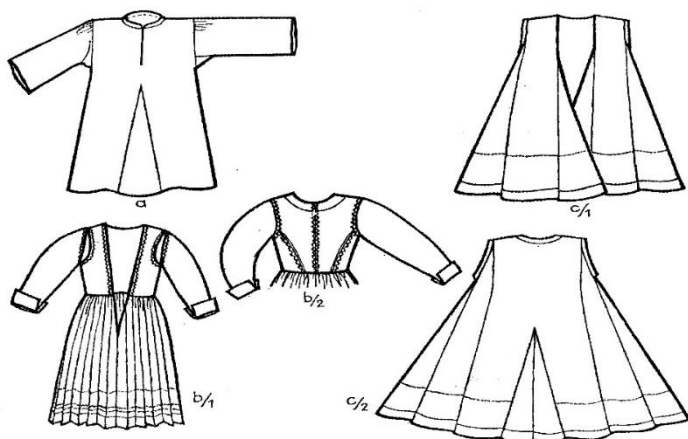
Dijelovi muške nošnje: a – stomanja (košulja), b – brageše (hlače), c – krožet (prsluk bez rukava), d – kapot (kaput) (Radauš Ribarić, J., 2013: 64)

Ženska odjeća bila je posebna prije svega, po kroju na klinove (klinasto ruho), kako su se krojili modrna¹³, suknja i gogran, ali i kamižot (koji se oblačio ispod gornje haljine). Postoji nekoliko varijanti ženske nošnje. Sprijeda može biti zatvorena ili otvorena, bez rukava ili s rukavima prišivenima samo na plećima, tako da se mogu

¹³ Modrna, suknja i gogran – suknjeni odjevni predmeti koji čine gornju odjeću nošnje i oblače se iznad košulje (stomanje)

skinuti te staviti sa stražnje strane za pojas (modrna na skas). Haljina zvana modrna na skas krojila se od gornjega prsluka – skasa i donje suknje krila, za razliku od modrne na kline ili modrne klinarice. Sve su te varijate ovisile o prostoru na kojem se nalaze. Modrne na radost (ukrasni porub crvene boje) nosile su djevojke i mlade žene, a starije su žene nosile modrne na žalost (porub modre, zelene ili crne boje). Žene i djevojke na tijelo su oblačile stomanju – košulju izrađenu od pamučnoga bijela platna. Na stomanju su se u pravilu oblačili gornji slojevi odjeće, te su zatim ostajali vidljivi rukavi, dio oko vrata i s prednje strane uz prsa, pa su se ti dijelovi urešavali. Iznad stomanje oblačila se haljina koja se mogla je mogla biti na klinove ili na skas i različito se nazivala diljem Istre. Iznad košulje se oblačila vrhnja ili kamižot beli, a bili su izrađeni od domaćega ili kupovnoga platna bez rukava za vrijeme ljetnih dana. Za hladnijega vremena oblačila se odjeća istoga kroja kao i gogran, izrađena od povaljanoga sukna – čerma, isto bez rukava. Rukave je imala jedino surica, povaljanka. Modrna ili halja imale su rukave, koji su nestali iz uporabe sred. XIX. st., i tu je ulogu preuzeo sukneni kaputić s rukavima (kamižolin). U južnoj Istri do kraja XIX.st. na košulju se nosio bijeli kamižot od konopljina platna, a povrh njega gornja vunena odjeća modrna u dvije varijante kroja – klinarica ili na skas. Uvijek je imala rukave prišivene samo sa stražnje strane koji su se mogli skidati po potrebi. Na području srednje Istre nosio se brhan od domaćega ili kupovnoga platna, dok se suknja izrađivala od lagano ustupane vunene tkanine i krojena na klinove. Na glavi su nosile maramu (facol, faco' rakamani). S vremenom se odjeća počela mijenjati, pa u uporabu odvojeno ulaze kotula, kratka košulja i pregača (travesa), čime pojas gubi svoju funkciju. Na nogama su se nosile čarape, bičve, holjeve, pletene od vune ili pamuka i ukrašene na različite načine, te opanki, upanki na rte ili na nose, a poslije i postoli, pastoli.¹⁴

¹⁴ Ivanković, I., Šimunić, V. (2002.). *Hrvatske narodne nošnje*. Zagreb: Multigraf d.o.o. str. 149-153.

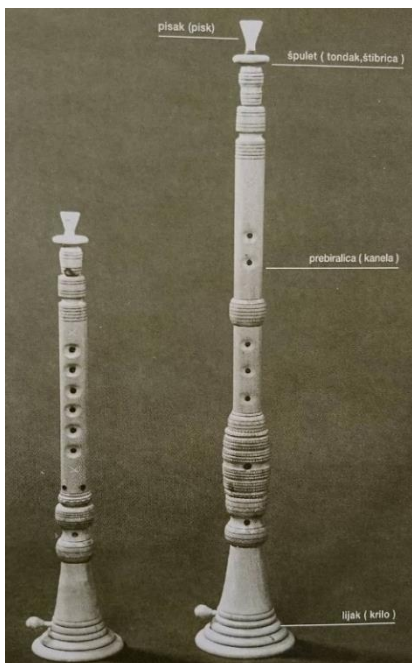
Dijelovi ženske nošnje: a – stomanja, b/1 – modrna na skas, b/2 – modrna straga, c – gogran, modrna na kline sprijeda i straga

(Radauš Ribarić, J., 2013: 71)

1.2. Narodni instrumenti

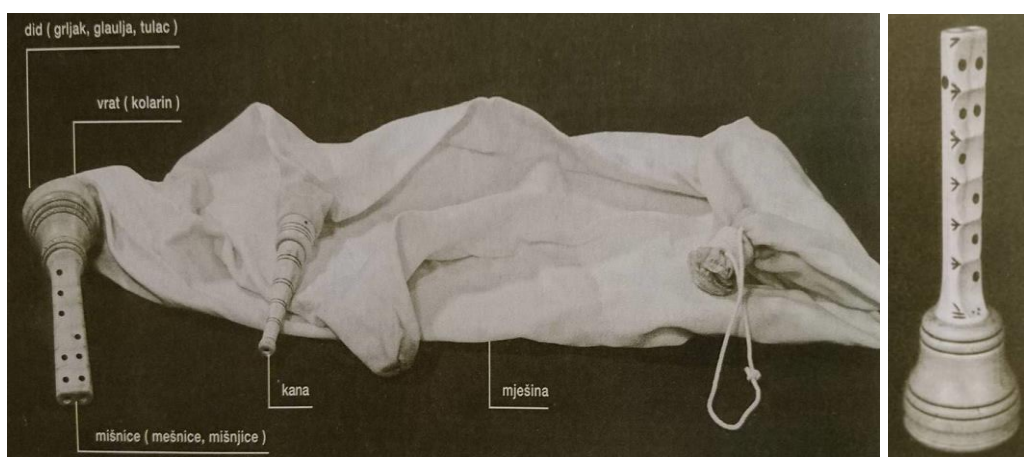
Postoji nekoliko instrumenata koji se nalaze u Istarskom folkloru i koji su sačuvani i dan danas. Prema Curtu Sachu i Erichu Hornbostelu, narodne instrumente dijelimo na idiofone, membranofone, kordofone i aerofone. U Istri su najrasprostranjenija vrsta aerofoni instrumenti: roženica, mih, mišnice, svirale, šurle i sopelica, te organi, klarinet i trještina. A od kordofonih instrumenata nalazimo: cindru, bajs i violinu.

Najpoznatije glazbalo u regiji su roženice (sopele, sopile, supiele, tororo). Razlika u nazivu ovisi o području na kojem se nalaze. To je drveni puhaći instrument s dvostrukim jezičkom i karakterističan je po svom prodornom zvuku. Uvijek se izrađuju u dvije veličine i najčešće se i sviraju u paru. Vela je roženica duga približno 65 cm, a mala je roženica duga približno 50 cm. Osim veličine, u konstrukciji se ne razlikuju. Glazbalo se sastoji od piska, špuleta, prebiralice i krila ili lijka. Pisak se pravi od dvaju listova tanko otesane trstike koji pri puhanju trepere i tako proizvode ton. Kakvoća, boja zvuka i način sviranja ovisi, o kvaliteti piska: ako je dobro napravljen, ton se može proizvesti laganim puhanjem bez napora. Kod male sopele dug je 3 cm, a kod velike 4 cm. Usađuje se u špulet, valjkast drveni dio, na koji se nadovezuje prebiralica ili kanela, drvena cijev sa 6 rupica, udaljenih jedna od druge približno 2,5 cm na maloj roženici, odnosno približno 3 cm na velikoj. Prebiralica, duga približno 26 cm kod male roženice, odnosno približno 36 cm kod velike, utakne se u ljevkast lijak (krilo) kojim se pojačava intenzitet zvuka.

Roženice se izrađuju od različita vrsta drva, kao što su: masline (ulike), šimšira (busole), javora, trešnje, šestila (vrsta javora), oraha, klena i oskоруše. Sviraju se najčešće na svečanostima (svadba, uvod u ples i sl.), kada se svira mantinjada ili pratnja za ples (balun, mazurka, polka). Koriste se i u vokalnoj glazbi, gdje služe kao pratnja jednom ili više pjevača. Kad se nalazi u kombinaciji glasa i glazbala, glas izvodi dionicu velike sopele, a pratnja se izvodi na maloj sopeli. (Prema Pernić, R. 1997: 83–85)

Roženice (Pernić, R., 1997: 83)

Mih i mišnice (Pernić, R. 1997: 86)

Osim roženica jako su rasprostranjeni mih i mišnice. Mih (mijeh, meh, mieh, mešnice) je glazbalo slično gajdama. Sastoji se od dvostruke prebiraljke (mišnice) i mješine (mijeh). Mijeh se pravi od jareće ili janjeće kože, a u njega se upuhuje zrak preko dijela koji se zove kana (kanela) – napravljena od kosti, drva ili plastike. Kanela se pričvršćuje na jednu od dviju prednjih nogu miha, a na nju se postavlja nepovratni ventil koji se naziva zaletavac i služi da upuhani zrak ne izlazi na kanu. Zahvaljujući tome može se ispustiti kana iz ustiju i pjevati dok se istovremeno svira tako da laktom pritišće mješinu i tjera zrak kroz mišnjicu. Mišnice se prave od jednoga komada drva, busole (šimširovine), smrekovine, trešnje ili ulike (masline), u kojem se probuše dvije

usporedne cijevi: desna prebiralica ima pet rupica, a lijeva tri. Na vrhu mišnica utaknuta su dva piska napravljena od trstike. Mišnice su samostalno glazbalo na kojemu se svira solo svirka i pratnja za ples (npr. balun pod mih). Može se svirati čak i kada se mišnice izvuku iz miha. (Prema Pernić, R. 1997: 86–87)

Svirale su još jedan od puhaćih instrumenata. Ima još nekoliko prepoznatljivih naziva za ovaj instrument kao što su: dvojnice, vidalice, duplice. Ovo je glazbalo rasprostranjeno i u drugim dijelovima zemlje, a ne samo u Istri. Sastoji se od dviju paralelno izbušenih svirala, koje se grade od jednoga komada drva, najčešće od busole (šimšir), klena, javora ili trešnje. Postoje više različitih veličina, ovisno o graditelju, ali uglavnom su dugačke 30 – 40 cm. Imaju dva piska izrađena od mekog drva koja su utaknuta u gornji, tanji dio glazbala. Širina je gornjega dijela oko 4 cm, a donjega dijela na izlaznim otvorima oko 5 cm. Na desnoj svirali (cijevi) ima pet rupica (četiri s prednje strane, jedna sa stražnje), a na lijevoj tri. Rupice su postavljene paralelno na objema sviralama, osim prve na desnoj svirali (koja nema para) i njoj nasuprotne na stražnjoj strani. Da bi bila pravilna intonacija, važna je ujednačena udaljenost između rupica (oko 2 cm), a udaljenost od piska do prve rupice ne utječe na intonaciju. Ton se može proizvesti u normalnom registru (niska skala), pa prepuhivanjem tonova dobivaju se tonovi za oktavu viši od niske skale (visoka skala). Svirale se upotrebljavaju kao samostalno solističko glazbalo. Na njima su u prošlosti svirali većinom pastiri, na što upućuje i naziv glazbala (ovčarice, volarice). Zvuk svirala je slabog intenziteta pa se upotrebljavaju u rijetkim prilikama kao pratnja plesu. Neki su svirači na njima izvodili i pjesme s tekstom, tako da su istodobno pjevali u glazbalo izgovarajući tekst. (Prema Pernić, R. 1997: 87– 89)

Svirale (Pernić, R. 1997: 88)

Šurle (Pernić, R. 1997: 91)

Šurle (surle, tutule, tuture, male roženice) su instrument sličan po građi sviralama i mišnicama, ali imaju prodorniji zvuk od njih. Iako su slični, šurle su građene od dviju samostalnih cijevi (sviraljke, kanele, sopelice, roženice) dužine oko 21 cm. Na vrhu svake cijevi sviraljki utaknut je jednostruki pisak od trstike. Obje su sviraljke utaknute u zadebljali prstenast oblik grljak (did, didac). Kao i svirale, na desnoj su sviraljci imaju 4 rupice (škuljice) s prednje strane i jednu sa stražnje strane (za palac), a na lijevoj su tri rupice. Šurle se sviraju kao pratnja za ples. (Prema Pernić, R. 1997: 90)

Sopelica ili nanulo je najmanje istarsko glazbalo. Dugačka je oko 30 cm i izgledom je slična roženici ali ima drveni pisak kao svirala. Na prebiralici ima 6 rupa s prednje strane i 1 rupu sa stražnje strane. Ovaj se instrument više ne gradi i jako rijetko za vidjeti i čuti. (Prema Pernić, R. 1997: 92)

Tamburica ili cindra je kordofono glazbalo s dvije žice, unisono ugođene. Najviše se koristi na Ćićariji. Gradi se od javora, klena ili šestila. Dugačka je oko 70 cm, a sastoji se od korpusa (glava) i na njemu kobilice (konjić ili stolić), preko koje su nategnute dvije čelične žice. Na korpus se nastavlja hvataljka (rep) s pregradama (punti, pasi, tj. pragovi). Na kraju hvataljke nalaze se vijci kojima se pričvršćuju i zatežu žice. Pregrade (12 njih) postavljene su u jednakom razmaku od približno 3 cm. Izjednačenost udaljenosti među pragovima uzrokuje netemperiran tonski niz glazbala. Svira se trzalicom napravljenom najčešće od trešnjeve kore. Tamburica služi za solističko sviranje ili za pratnju plesa (polke, valcera, mazurke), ali nikada se njome ne prati bugarenje. (Prema Pernić, R. 1997: 92–93)

Osim ovih izvorno istarskih instrumenata, u Istri su se udomačili i instrumenti s alpskog područja, a to su: violina (vijulin), bajs (mali vijulin; manji od kontrabasa) i mala dijatonska harmonika (triještina). Ti su instrumenti „temperirani“¹⁵ i karakterizira ih poseban oštar zvuk jer su namijenjeni svirci za ples. Sastav koji je bio sastavljen od violine i bajsa nazivao se «gunjci». Triještina je mala dijatonska harmonika koja se sastoji od 25 dugmeta i ima 8 ili 12 basova. Karakteristika ovog instrumenta jest da jedan ton proizvodi kad se povlači mijeh van, a drugi ton kad se mijeh vraća unutra. Osim triještine, imamo i organić, a to je istarski naziv za usnu harmoniku. Zbog svoje praktičnosti zamjenjivao je često triještinu. Svirao se solistički, a ponekad je pratio

¹⁵ Klavir je jedini temperirani instrument. Ovi se instrumenti tako tretiraju jer se tonovi koje sviraju mogu zabilježiti u postojećem tonskom sustavu.

ples, no najčešće se pridružuje zajedno s ostalim instrumentima, pogotovo bajsu. (Prema Pernić, R. 1997: 93–96)

Gunjci (Pernić, R., 1997: 49)

1.3. Narodni plesovi

Uz glazbu je uglavnom uvijek bio vezan i ples. U Istri nalazimo jedan specifičan ples, a to je balun (balon) i to je najrašireniji i najizvođeniji ples u Istri. Tradicijski ples uvijek prate sopele (roženice) ili mih, a rjeđe vidalica, šurle ili cindre. U novija vremena pleše se i uz pratnju dijatonske ili usne harmonike, a katkad i uz tarankanje ako nema svirača. Balun se plesao u različitim prilikama, pred crkvom, na trgovima, ali rjeđe u zatvorenim prostorima.¹⁶

Balun se izvodi tako da više plesnih parova stoji ravnomjerno raspoređeno po kružnici, s time da je plesač s unutarnje, a plesačica s vanjske strane kruga. Oni se kreću suprotno od smjera kazaljke na satu, dok se jedan par, ili nekoliko pojedinačnih plesača, okrećući se oko svoje osi, vrte u smjeru kazaljke na satu. Sastoji se uglavnom od sljedećih figura: šetat, valcat, prebirat, vrtet. Na prvome mjestu u plesnom nizu nalazi se glavni plesač s partnericom, koji povikom »opsasa« ili

¹⁶ Miholić, I., Sikirica, J. (2009.). *Hrvatska tradicijska glazba – priručnik za učiteljice/učitelje glazbene kulture*. Zagreb: Profil. str. 112.

udarcem noge o pod daje znak ostalim plesačima za promjenu plesne figure. Broj plesnih figura varira od tri do osam, ovisno o mjestu od kojeg potječu plesači.¹⁷ Postoji još jedan ples sličan balunu koji je poznat po otocima diljem obale, a to je tanac.

Sve plesove, kao i balun, karakterizira: „plesanje u parovima koji su jednolično raspoređeni po krugu i plešu ili na mjestu svi jednako ili krećući u smjeru obrnutom od smjera kazaljke na satu. Svaki se par unutar kola okreće u smjeru kazaljke na satu.“ (Ivančan, I., 1963: 23)

Mazurka je ples s trodijelnim ritmičkim obrascem. Polka i špic polka su plesovi u dvodobnoj mjeri. Sette passi ili šete paši jest ples u dvodobnoj mjeri, ali ovisno o tome u kojem se selu izvodi ples, postoje različiti ritmički obrasci. Pleše se sedam puta na jednu stranu, pa sedam puta na drugu stranu, nakon čega slijedi okret. Ovaj ples potječe iz srednjeg vijeka, pa su vidljivi ostaci magije. (Ivančan, I., 1963: 48–52)

Ballo de kušin je plesna igra u kojoj se upotrebljavaju elementi različitih plesova. Nema nekih posebnih plesnih oblika i ritmičkih obrazaca koje su karakteristične za ovaj ples. Posebnost plesa čini to da se u sredini kola nalazi stolac, a na njemu jastuk (kušin). „Dok jedan par u kolu pleše, ostali prebiru nogama praveći krug i držeći se pritom za ruke.“ (Ivančan, I., 1963: 23, 35)

Balun (Pernić, R., 1997: 33)

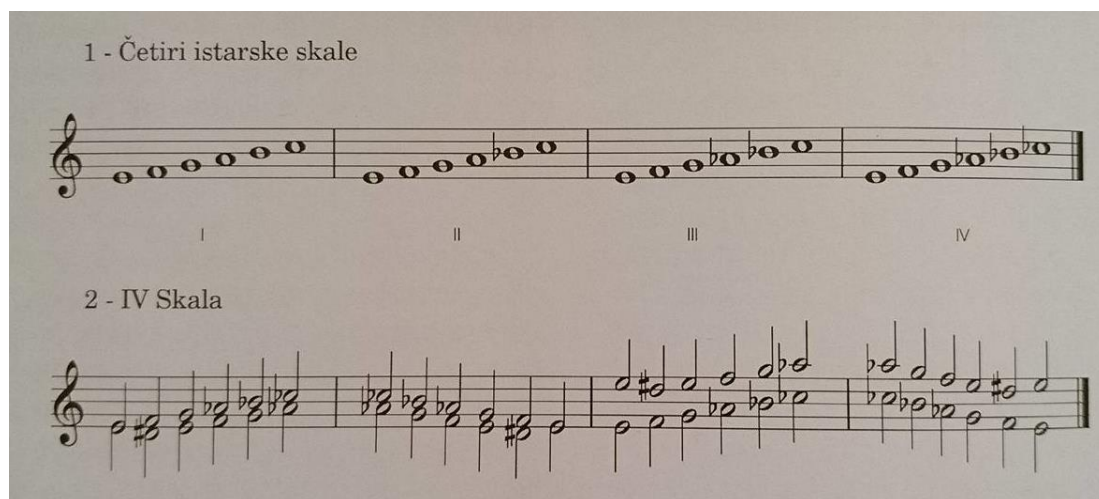
¹⁷ <http://istrapedia.hr/hrv/home/> (Balun)

1.4. Narodni napjevi i pjevanje

Jedna od glazbenih značajki istarskog folklor jest istarska ljestvica. To je tonski niz glazbenog folklor Istre, Hrvatskoga primorja i sjevernojadranskih otoka, gdje se kao dominantan glazbeni izraz javlja pjevanje i sviranje na tanko i debelo. Specifičnost tonske strukture jedinstven je primjer arhaičnoga netemperiranoga izraza. Najveći problem bio je zapisati u temperiranom sustavu ovakvu ljestvicu tako da bi ju glazbenici mogli i koristiti. Tonska se struktura i međuintervalski odnosi ne podudaraju ni s jednom tradicionalnom ljestvicom (durom, molom, starim načinima).

Dvoglasno se muziciranje izvodi u paralelnim malim tercama ili u velikim sekstama s tipičnim završetkom na najdubljem tonu melodijskog niza otegnutim unisonom ili oktavom. Unisonu prethodi mala ili smanjena terca, a oktavi velika ili povećana seksta. Završni ton poprima značaj tonike. Istarski se tonski niz terminološki određuje frigijskim i dorskim tipom isključivo zbog asocijacije u kadencirajućem pomaku.

Ivan Matetić Ronjgov je definirao je četiri tipa (varijante). Za tonsku strukturu četvrtoga tipa ustalio se naziv istarska ljestvica, iako taj tonski niz u najrazvijenijim napjevima vodeće melodijske linije obuhvaća najviše šest tonova.¹⁸

Istarska ljestvica (Pernić, R., 1997: 32)

¹⁸ <http://istrapedia.hr/hrv/home/> (Istarska ljestvica)

Pjevalo se u raznim prigodama. U kućama su majke pjevale djeci uspavanke koje nisu imale mnogo stihova pa bi ih ponavljale sve dok dijete ne bi zaspalo. Pjevanje koje posebno karakterizira Istru jest pjevanje u dvoglasju u istarskoj ljestvici, na tanko i debelo.

Tradicionalno pjevanje na «tanko i debelo» ili «u dva» jest u izvedbi dvaju muških glasova, od kojih jedan pjeva u normalnom registru, a drugi u falsetu koji podsjeća na zvuk male roženice. No ovisno o području gdje se nalazimo, pjeva se na više načina (u kombinaciji muškoga i ženskoga glasa ili dvaju ženskih glasova). Ovo je pjevanje dobilo naziv po roženicama (tanka – mala roženica i debela – velika roženica), jer se tim pjevanjem oponašaju roženice. Kad se svira na tanko i debelo na roženicama, melodija se izvodi na velikoj roženici, a pratnja na maloj. I to se izvodi u paralelnim sekstama. Još jednu vrstu pjevanja povezujemo uz pjevanje na tanko i debelo, a to je tradicijsko tarankanje – poseban način pjevanja pri kojem se u tekst pjesme umeću neutralni slogovi s glasom «n» (npr. ta-na-na, ta-na-ne-na ili ta-ra-ran), s ritamskim obrascem. Time se želi oponašati zvuk sopela. Zbog toga tarankanje može biti zamjena za sopele u plesu.

Osim ove dvije vrste pjevanja, postoji i bugarenje, tradicijski dvoglasni stil pjevanja koji se izvodi skupno. Takvo je pjevanje rašireno na Ćićariji. Postoji osnovni napjev netemperiranog pjevanja u dvoglasju kojeg izvodi jedan pjevač, na kojeg se kasnije nadovezuju drugi. Ritam napjeva je parlando rubato, tekstovi lirsko-epskog sadržaja na štokavici ili čakavici, dok su najčešći metrički oblici šesterec, osmerac, deseterac i dvanaesterac. Karakterističan je završetak pjevanja padom donje pjevačke dionice. Riječ bugariti znači tužno pjevati, tužiti, žaliti. Ovo je najugroženiji oblik tradicijske glazbe u Istri.¹⁹

Također se javlja i diskantno dvoglasje koje je, s elementima bordunske pratnje kombiniranima s vođenjem glasova u protupomaku, karakteristično za talijanske žitelje.²⁰ Postoji i posebno crkveno obredno pjevanje ili glagoljaško pjevanje koje se javlja u Istri, ali i na otocima sve do Dalmacije. Takvo je pjevanje posebna hrvatska sastavnica liturgijskog pjevanja. Sačuvano je usmenom predajom kroz deset stoljeća.²¹

¹⁹ <http://istrapedia.hr/hrv/home/> (Bugarenje, Tarankanje)

²⁰ Vitez Z. i Muraj A. (2001.). *HRVATSKA TRADICIJSKA KULTURA na razmeđu svjetova i epoha*. Zagreb. str. 419.

²¹ Miholić, I., Sikirica, J. (2009.). *Hrvatska tradicijska glazba – priručnik za učiteljice/učitelje glazbene kulture*. Zagreb: Profil. str.115.

2. Smotra narodne glazbe i plesa Istre

2.1. *O smotri folkloru, općenito*

U 20. stoljeću, folklorna se glazba hrvatskih seljaka koristila kao ishodište glazbenog stvaralaštva, posebice u razdoblju između dvaju svjetskih ratova. Stvarala su se nova djela, ali i obrađivali narodni napjevi koji su prije svega bili namijenjeni amaterskim glazbenim sastavima. U okviru programa koji je provodila „Seljačka sloga“, ogranak za kulturu „Hrvatske seljačke stranke“, izgrađen je novi kontekst izvođenja takve seljačke umjetnosti – smotra folkloru. To je bila prilika gdje su seljaci mogli izvoditi svoj vlastite pjesme i plesove u neobrađenom, tzv. izvornom obliku. Na taj se način afirmirala seljačka umjetnost i postepeno se uzdigla do razine najviših vrijednosti nacionalne kulture, dok je amatersko njegovanje zavičajne baštine, kao i njezino izvođenje na brojnim smotrama folkloru sa središtem u Zagrebu od 1966. godine kao „Međunarodna smotra folkloru“, postalo, ali i ostalo do danas dominantnim usmjerenjem javne prakse izvođenja folklorne glazbe u Hrvatskoj čime se očuvao mnogobrojni tradicijski sadržaj i stilovi izvođenja.

Od sredine 20. stoljeća, folklorna se glazba počela izvoditi i u gradskim sredinama, gdje su se osnivale gradske folklorne skupine po uzoru na seoske. Među takvim skupinama, najpoznatiji je Ansambl narodnih plesova i pjesama „Lado“, osnovan 1949. godine, koji ujedno jedini djeluje na profesionalnoj osnovi. Od 1960-ih godina pa nadalje, folklorna se glazba izvodi i na nekim zasebnim festivalima i smotrama folklorne glazbe (npr. Festival dalmatinskih klapa u Omišu, smotra Međimurske popevke u Nedelišću), a u naznakama prisutna i na regionalnim festivalima zabavne glazbe u novom stvaralaštvu (npr. Melodije Istre i Kvarnera, Festival kajkavske popevke u Krapini). Također se koristi i u obradama različitih žanrova, kod nas poznato kao etno-glazba.²²

Smotre folkloru su u početku davale dojam jedinstva jer su ti nositelji narodne umjetnosti bili ustrojani u jednolika seljačka pjevačka društva i ogranke Seljačke sloge, izvođenje je preraslo u izvedbe, ustanovljen je dopustivi program na smotri, te su ustanovljena neka opća pravila dobre izvedbe pored ostalih stvari. Smotre su bile

²² Vitez Z. i Muraj A. (2001.). *HRVATSKA TRADICIJSKA KULTURA na razmeđu svjetova i epoha*. Zagreb. str. 412.

način konzumiranja kulture. Putem smotri je seljaštvo dobivalo na vrijednosti, samopoštovanju i ponosu, te su ih ljudi iz drugih krajeva mogli bolje razumjeti. Nastupajući na smotri donosilo je i na neki način prestižan status. Smotre treba razlikovati od susreta, jer se na njima ne razmjenjuju iskustva, već pokazuju svoje posebnosti.²³

2.2. Počeci Smotre narodne glazbe i plesa Istre

Centralna Smotra narodne glazbe i plesa Istre se prvi puta održala 13. i 14. kolovoza 1966. godine u Motovunu. Začetnici ove smotre bili su, u prvom planu, Slavko Zlatić, te Renato Pernić. U Motovunu se smotra održavala sve do 1980. godine, nakon čega je uslijedio dogovor da se Smotra održava u različitim gradovima diljem Istre. Redoslijed održavanja smotre bio je unaprijed određen za slijedećih 30-ak godina, a u današnje se doba, mjesto održavanja najavljuje nakon završene smotre.

Začetnici smotre:
Slavko Zlatić (desno)
i Renato Pernić
(lijevo)

(Pernić, R., 1997: 24)

Smotre se uvijek održavaju na otvorenom mjestu, uglavnom na glavnom trgu grada u kojem se održava, te se postavlja pozornica kako bi publika i zaljubljenici u folklor mogli što bolje doživjeti glazbu i ples iz cijele Istre. Za organizaciju smotre brinu se: Savez folklornih društava Istarske županije, Odbor Smotre narodne glazbe i

²³ Ceribašić, N. (2003.). *Hrvatsko, seljačko, starinsko i domaće: povijest i etnografija javne prakse narodne glazbe u Hrvatskoj*. Zagreb: Biblioteka etnografija. str. 18.-20.

plesa Istre, Istarska županija, te grad koje je te godine domaćin smotre. Odbor se sastoji od 14 članova koji su dugotrajni ljubitelji ili učesnici smotre. Ti se članovi s vremena na vrijeme mijenjaju, odnosno kad netko odluči da ne može ili ne želi više biti član odbora.

Na centralnoj smotri moguće je vidjeti samo najbolje plesače, svirače i pjevače, pa se prije same centralne smotre održavaju četiri lokane smotre gdje se biraju izvođači koji će nastupati na centralnoj smotri narodne glazbe i plesa Istre. U četiri lokalne smotre spadaju: „Smotra narodne glazbe i plesa Puljštine“, „Smotra središnje i zapadne Istre“, „Smotra narodne glazbe, pjesme i plesa Labinštine – 48. Labinski konti“, te „Smotra narodne glazbe i plesa Pazinštine, Buzeštine, Bujštine i Ćićarije“. Odbor Smotre narodne glazbe i plesa Istre imenuje tročlanu prosudbenu komisiju koja ima zadatak prisustvovati i odabrati najbolje izvođače na lokalnim smotrama, a na lokalne smotre mogu se javiti sami pojedinci ili lokalna folklorna društva.

Običnom oku i uhu svaki nastup neke folklorne skupine ili pojedinca može djelovati kao autentičan i tradicionalan, ali ipak postoje neka nepisana pravila kojih se drži prosudbena komisija prilikom odlučivanja koji izvođači imaju čast pristupiti centralnoj smotri. Počevši od izgleda same nošnje i načina na koji se nosi ta nošnja vrlo je važan. Nisu dozvoljena upletanja nikakvih suvremenih dodataka, kao npr. satovi, neprimjeren nakit, lakirani nokti, ekstremne frizure i slično. Prilikom pjevanja, ali i sviranja, također nisu dozvoljene suvremene melodije i nedoličan tekst, te sviranja na ne tradicionalnim instrumentima, iako ta glazba može spadati u etno-glazbu, to je ne čini autohtonom i tradicionalnom. Stručna komisija cijeni izvornost i autentičnost svih segmenata, te predstavljanje svih očuvanih i autohtonih oblika glazbe i plesa. Osim toga, postoji još jedan uvjet za pristup, a to je dobna granica. Gornje dobne granice nema, ali zato postoji donja dobna granica, odnosno na centralnoj se smotri izbjegava da izvođači imaju ispod 15 godina starosti. Kako djeca mlađeg uzrasta ne bi bila zakinuća od nastupanja na ovakvoj vrsti manifestacije, održava se „Mala smotra folklora Istarske županije“ za djecu do 15 godina starosti. U daljnjem dijelu rada bit će poneka riječ više o ovoj smotri.

Analizirajući programe smotri, te u razgovoru s članovima prosudbene komisije (ovogodišnjim, ali i članovima prethodnih godina), doznaje se kako je balun ili balon jedan od najčešćih izvođenih plesova na smotri, a pored njega javljaju se mazurka, stara polka, ballo di sedia, ballo de kušin, šette paši i špic polka. Moguće je da na

jednoj smotri više KUD-ova pleše balun (balon), ali se svi ti plesovi razlikuju. Specifični su po načinu izvođenja koje karakterizira neko mjesto, po nekim figurama koje se javljaju u jednom mjestu, a u drugom ne, te ovisi i o individualnoj interpretaciji. No važno je istaknuti da autohtonost nekog plesa znači što manje koreografije i što više približavanju onome kao što se nekad davno izvodilo. Javljaju se: Žminjski balon, Labinski balon ili tanac, Medulinski balon, Barbanski balun, Čićski balun, Šumberski balon i dr.

Uz ples se naravno veže i glazba, odnosno u ovom slučaju to je uvijek instrumentalna glazba. Na smotrama je dozvoljena samo glazba uživo, na pravim tradicionalnim instrumentima. Ples mogu samostalno pratiti: mih, šurle i roženice, a često pratnju sviraju mih i roženice zajedno. Osim tih instrumenata, na smotrama se javljaju još i vidalice, sopelice, te cindra, odnosno čićska tamburica koja se javlja u znatno manjem broju od ostalih instrumenata. Od instrumenata se najčešće susrećemo s roženicom (mala i velika). Njezina je popularnost velika, te je moguće da se je više koristi danas nego u davnim vremenima, što je tada roženicu činilo posebnim već kad je nije svatko mogao imati. Danas možemo biti zahvali da i dalje postoji ljudi koji prenose svoj zanat izrade roženica. Svi prethodno navedeni instrumenti spadaju u netemperirane instrumente što ih čini autohtonim. No na smotri se ponekad javljaju i instrumenti koji sviraju u temperiranom sustavu, a to su: klarinet, violina, te skupina svirača zvana gunjci. Nisu dozvoljeni suvremeni instrumenti, kao npr. harmonika (dozvoljena je triještina).

Javljaju se solo instrumentalne točke – mala i velika roženica, mih, vidalice, šurle, te se također instrumenti kombiniraju i s napjevima, odnosno „kantom“. Postoji nekoliko kombinacija glasa i instrumenta, a to su: pjevač (tarankanje) zajedno s dvije roženice, kanta s malom roženicom te tarankanje uz mih. Osim pjevanja uz instrument, javljaju se i samo vokalni napjevi u koje spadaju: pjevanje u 2, na tanko i debelo (dvije muške osobe, dvije ženske osobe ili jedna muška i jedna ženska osoba), te ženska grupa pjevačica karakteristično je za bugarenje. Sami tekstovi tih pjesama dokazuju autentičnost, ali moguće je da izvođač sam napiše tekst po uzoru na nekadašnje tekstove, te da pjeva već neku poznatu melodiju s tim novim tekstom. Tekstovi pjesama mogu biti šaljivi i slično, ali svejedno moraju biti primjereni za ovakvu vrstu manifestacije.

Naravno kad se govori o folkloru, prvo što vidimo jest sama narodna nošnja. Ona je na smotri u svrhu plesa, pjevanja i sviranja, te ne postoji dio na smotri gdje se

održava „modna revija“ za nošnje. No kako se javljaju različiti izvođači iz različitih dijelova Istre, tako se i te nošnje mijenjaju u izgledu, iako ne drastično, pa je čak neke nemoguće raspoznati ako se nije upoznato s detaljima. S obzirom da je teško doći do nekadašnjih materijala, prilikom izrada nošnji dozvoljava se upotreba suvremenih tkanina i boja, no iskusno oko primjećuje razliku. Zbog toga se KUD Barban, KUD Raša i KUD Uljanik ističu jer jedino oni posjeduju originalne nošnje iz davnina. Stručna komisija obraća pažnju na to je li nošnja lijepo održana (da nije izgužvana i slično), da je točno postavljena, da nema uplitanja suvremenih elemenata kao što su satovi, lakirani nokti, nedolične frizure, pretjerana šminka i slično. A ono najbitnije jest da svi sudionici i dođu u nošnjama jer se ponekad dešavalo da ne bi svi sudionici bili u nošnjama.

Muška nošnja i svirači KUD-a Rakalj (Goldin, G., 2016.)

Članovi RKUD „Rudar“, Raša (Goldin, G., 2016.)

Prilikom intervjua upitala sam ispitanike sljedeće pitanje: „Na koji način provjeravate i znate da je neki ples ili napjev autentičan?“ Odgovori na ovo pitanje glasili su uglavnom da glazba mora biti netemperirana, da su autentični instrumenti na kojima se izvodi i slično. No ono što je svim ispitanicima bilo zajedničko jest sljedeće: „Potrebno je dugogodišnje iskustvo, no nakon što si toliki dugi niz godina okružen tom glazbom i živiš s njom, kad čuješ prvih nekoliko tonova, jednostavno znaš da je to ono pravo.“ – rekla je gospođa Kožljan, koja je od djetinjstva okružena narodnim plesom i glazbom.

Najvažnije pitanje koje se postavlja jest: „Zašto smotra narodne glazbe i plesa Istre? Zašto je to potrebno? Koja je uopće svrha takve smotre?“

Ivona Orlić govori kako je nekada svrha smotre bilo predstavljanje Istarske tradicionalne glazbe i plesa, dok se u današnje doba svodi na pokušaj održavanja kontinuiteta i očuvanja tradicionalne glazbe i plesa.

Nevia Kožljan se nadovezuje na Orlić, te osim očuvanja i promoviranja tradicionalne glazbe, ističe rad s mladima i njihovo upoznavanje s tradicionalnom baštinom od malena.

Vladimir Pernić naveo je 3 svrhe Smotre narodne glazbe i plesa Istre, a to su:

1. predstavljanje specifičnog folklornog blaga Istre,
2. predstavljanje onih koji se time dugogodišnje bave (pjevači, svirači i plesači),
3. valoriziranje glazbene baštine Istre.

Bruno Krajcar kao svrhu smotre navodi podržavanje i očuvanje autentičnosti bez temperiranih instrumenata i bez utjecaja moderne glazbe, te njezino njegovanje i valoriziranje, a ponajviše i buđenje svijesti drugih kako se ova glazba ne bi izgubila. Osim toga ističe važnost smotre, ali i samih KUD-ova koji se time bave, jer se s godinama gubi autentičnost, glazba se ne prenosi prirodno kao nekada uz ognjište, u obitelji, pa na neki način KUD-ovi preuzimaju ulogu te nekadašnje obitelji. Krajcar naglašava da je to vrlo važno jer autentično pjevanje na tanko i debelo postaje sve veća rijetkost s obzirom na težinu učenja takvog načina pjevanja.

2.3. Smotra narodne glazbe i plesa Istre, danas

2.3.1. 50. Smotra narodne glazbe i plesa Puljštine

Ovogodišnja „50. Smotra narodne glazbe i plesa Puljštine“ okuplja najveći broj izvođača (plesaća, svirača, pjevača) istarske tradicionalne glazbe iz južnog dijela Istre, a održana je u Barbanu 2. srpnja. Ova se smotra tradicionalno održava prve subote u srpnju od 1994. godine u Barbanu. Prije toga se smotra održavala u različitim mjestima, a prva smotra održala se u Savičenti. Smotra okuplja preko 170 izvođača iz šest različitih Kulturno-umjetničkih društava, a to su: KUD-a Barban, KUD-a Rakalj, DKUS "Mendula" iz Medulina, Folklorna skupina Zajednice Talijana "Armando Capolicchio" iz Galižane, KUD "Uljanik" iz Pule i KUD "Mate Balota" iz Raklja.

Ova se smotra održava na otvorenom prostoru, odnosno na barbanskoj placi (trgu). Od narodnih plesova izvodili su se: barbanski balon, stara polka, balon, la forlana, ballo di sedia, medulinski balon. Mogao se čuti zvuk: velike i male roženice, miha, šurli, pastirske svirale i duplice, te pjevanje na tanko i debelo i taranke uz roženice i mih.²⁴

Stručno povjerenstvo je izabralo najbolje izvođače u 3 kategorije – sviranje, pjevanje i plesanje. U kategoriji svirača izabrani su: Starinski balun (Robert Krbavac, vidalice), Tarankanje uz mih (Željko Glavaš), Svirka na pastirsku sviralu (Drago Draguzet) i Speljanje (Erik Žagrić i Mihael Glavaš, mala i velika roženica). U kategoriji pjevanja najbolji su bili: Rudi Diković i Cvitko Kliba (Oženi se, oženi za kojeg junaka), Cvitko Brgić, Nevija Grgorinić, Klaudio Knapić i Ljiljana Miloš (Sve spod mi Raklja), Canti "a la longa", "a la pera", "soto le pive", Željko Perković i Mauricio Mirković (Tamo mi je doli pokraj puta) te Josip Trošt, Nevja Kožljan, Vladimir Kožljan, Nevija Kožljan i Tedi Trošt (Ča je šćapunić). Dok su se u kategoriji plesaća istaknuli: DKUS "Mendula" iz Medulina (medulinski balon), Folklorna skupina zajednice Talijana

²⁴ M. Ra.: „Istarska tradicijska glazba na placi u Barbanu“, Glas Istre, 01. 07. 2016. (http://www.glasistre.hr/vijesti/pula_istra/istarska-tradicijska-glazba-na-placi-u-barbanu-528282)

"Armando Capolicchio" iz Galižane (la forlana), KUD Uljanik (stara polka), KUD Rakalj (balon) i KUD Barban (barbanski balon).²⁵

2.3.2. 37. Smotra središnje i zapadne Istre

Od 1981. godine se u Svetom Lovreču obilježava „Smotra središnje i zapadne Istre“, a 23. srpnja 2016. godine održala se „37. smotra središnje i zapadne Istre“. Smotra se održava na trgu na kojoj je podignuta pozornica kraj gotičkih ulaznih vrata u staro naselje. Ovoj je smotri prisustvovalo preko 200 sudionika i svih kraja središnje i zapadne Istre sa obale i sa kontinenta. Iako je na ovoj smotri bilo moguće vidjeti čakavskih i istro-romanskih izraza, baleta, tradicionalnih kanata, najveću pozornost pridalo se kantu na tanko i debelo, zvuku roženica i miha, a moglo se čuti još i harmonika, bajs i klarinet. Nastupalo je čak 19 folklornih skupina, a neke od njih su: Kanfanar, Žminj, Cere, Poreč, Rovinj, Dajla, Višnjan dr. Osim plesa, pjevanja i sviranja, nastupali su i pjesnici, te se javljaju nove pjesme napisane za pjevanje na tanko i debelo. Osim raznolikog programa, šarolika je bila i dobna skupina izvođača, od najmlađih pa sve do najstarijih.²⁶ U medijima nije navedeno koje su se folklorne skupine i točke kvalificirale za nastup na centralnoj smotri narodne glazbe i plesa Istre.

2.3.3. Smotra narodne glazbe, pjesme i plesa Labinštine (48. Labinski konti)

Na Dubrovi se 30. srpnja 2016. godine održala „Smotra narodne glazbe, pjesme i plesa Labinštine – 48. Labinski konti“ na kojoj su se predstavili članovi RKUD-a Rudar iz Raše i KUD-a Ivan Fonović Zlatela iz Kršana, dok su članovi Društva kulturno umjetničkog stvaralaštva „Mendula“ iz Medulina nastupili kao gosti smotre. Organizator 48. Labinskih konti bio je RKUD „Rudar“ iz Raše. U dvosatnom programu predstavili su se razni plesači, pjevači i svirače, od kojih su najmlađi

²⁵ D. Bašić-Palković: „Plesom i kantom istarska se tradicija čuva od zaborava“, Glas Istre, 04. 07. 2016. (http://www.glasistre.hr/vijesti/pula_istra/plesom-i-kantom-istarska-se-tradicija-cuva-od-zaborava-528420)

²⁶ E. Velan: „37. izdanje smotre folklor središnje i zapadne Istre“, Glas Istre, 24. 07. 2016. (http://www.glasistre.hr/vijesti/pula_istra/37-izdanje-smotre-folklor-sredisnje-i-zapadne-istre-529396)

članovi imali 9 godina, pa sve do najstarijeg člana koji ima 86 godina. Također su recitatori koji su prezentirali tuđe i autorske pjesme na narječju. Stručno je povjerenstvo odabralo 11 točaka koje će se predstaviti na smotri u Buzetu. U kategoriji plesa izabrani su: Kršonski balon (KUD „Ivan Fonović Zlatela“ Kršan uz svirku Zorana Karlića, Đordana Viškovića, Nenada Fonovića, Viliama Vojića i Dalena Načinovića) i Labinski tanac (RKUD „Rudar“ Raša uz pratnju Larija Viškovića na mehu i Đina Bučića Barilića na moloj sopeli). U kategoriji svirača najbolji su bili: Mantinjoda od Zlateli (na vele i mole sopele će svirati Viliam Vojić i Dalen Načinović), Svirka na šurle (Rafaela Blažina), Starinska rašpa pod meh (Lari Višković – starinska svirka po prvi put izvedena na smotri), Svirka na dvojnice (Josip Miletić Jureš), Starinski tanac pod meh (Adrijana Miletić). Naposljetku, u kategoriji pjevača istaknuli su se: Rafaela Blažina i Adrijana Miletić („Znaš ti mila“ – konta na tonko i debelo), Paula i Franko Kos i Bruno Matošić („Ono mi lišće“ – starinska konta na tonko i debelo, jedna od najstarijih pjesama na tonko i debelo ovoga kraja), Viliam Vojić, Dalen Načinović i Zoran Karlić (Da bi se Ive oženi – konta na tonko i debelo), te spoj glasa i instrumenta: Taronjkanje – Đino Bučić (meh), Remiđo Batelić i Serđo Mikuljan (taronjkajo).²⁷

2.3.4. 24. Smotra narodne glazbe i plesa Pazinštine, Buzeštine, Bujštine i Ćićarije

„24. smotra narodne glazbe i plesa Pazinštine, Buzeštine, Bujštine i Ćićarije“ bilježi najmanji broj izvođača – čak 14 izvedbi na cijeloj smotri od njih dvadesetak očekivanih. Ova se smotra održala u Pazinu 13. kolovoza 2016. godine u organizaciji Pučkog otvorenog učilišta Pazin. Unatoč malom broju izvođača, Folklorno društvo Pazin (jedino folklorno društvo prisutno na smotri) ponosi se svojim radom s najmlađim uzrastima gdje prenose tradiciju počevši od vrtičke dobi, pa sve do starijih članova. Zato je ovo društvo na smotri predstavilo 3 sekcije: „mići“, „malo veći“ i odrasla sekcija. Jedna od posebnosti prikazanih na ovoj smotri jeste da prisustvuju obitelji Sirotić, Banko i Legović iz sela Rajki na Tinjanštini, koji već generacijama unutar obitelji njeguju tradicijsko pjevačko umijeće i prenose to na mlađe generacije. Zatim se moglo čuti i bugarenje ženske vokalne skupine Jažulice iz Lanišća. Od

²⁷ <http://www.radiolabin.hr/lokalne-vijesti/7727-odrzane-labinske-konti.html>

instrumentalnih nastupa posebice su se isticali Miro Šverko iz Lanišća, vjerojatno posljednji aktivni svirač na cindri, čićskoj verziji tamburice, te Noel Šuran koji je predstavio "njurganje na sopelici", način sviranja pri kome se zvuk instrumenta prati i melodioznim mumljanjem. Stručno povjerenstvo dalo je priliku sljedećim izvođačima da nastupe na „51. smotri narodne glazbe i plesa Istre“ u Buzetu: kvartet Forteca iz Marušića (gunjci); Jažulice s pjesmom "Što si zvizdo za gore delala"; Folklorno društvo Pazin s plesom balun; Noel Šuran i Kristijan Vicel s pjesmom "Oj Ivane" i Miro Šverko s istarskim motivima na cindri.²⁸

2.3.5. 51. Smotra narodne glazbe i plesa Istre

10. rujna 2016. godine održala se „51. Smotra narodne glazbe i plesa Istre“ u Buzetu, a organizatori su Savez folklornih društava Istarske županije i Organizacijski odbor iz Buzeta, dok su pokrovitelji smotre: Istarska županija Upravni odjel za kulturu, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske i grad Buzet.

Vokalna skupina „Jažulice“ predvode mimohod izvođača
držeći zastavu smotre (Glas Istre, 2016.)

²⁸ D. Šišović: „Sve je manje narodnih svirača i pjevača“, Glas Istre (http://www.glasistre.hr/multimedija/pula_istra/sve-je-manje-narodnih-sviraca-i-pjevaca-531666)

Na ovoj smotri nastupaju samo izabrani izvođači, koje odabire stručno povjerenstvo, a ove su godine članovi tog povjerenstva: Josip Pino Knapić, predsjednik povjerenstva, te članovi: Nevja Kožljan i Ivona Orlić i zamjenski član Zoran Karlić. Povjerenstvo je imalo zadatak pratiti lokalne smotre Istre te izvršiti izbor za ovogodišnju „51. Smotru narodne glazbe i plesa Istre“. U te lokalne smotre spadaju: „50. jubilara smotra narodne glazbe i plesa Puljštine“ održana u Barbanu 2. srpnja, „37. smotra središnje i zapadne Istre“ u Svetom Lovreću održana 23. srpnja, „Smotra narodne glazbe, pjesme i plesa Labinske – 48. Labinski konti“ održani 30. srpnja u Dubrovi, te „24. smotra narodne glazbe i plesa Pazinske, Buzeštine, Bujštine i Čićarije“ održana u Pazinu 13. kolovoza 2016. godine.²⁹

Na svakoj od tih lokalnih smotri predstavila su se mjesna Kulturno-umjetnička društva sa svojim izvođačima u nadi da će svojom što boljom izvedbom izboriti mjesto u središnjoj „Smotri narodne glazbe i plesa Istre“.

Prije početka same smotre, izvođači u svojim KUD-ovima, poredani prema dijelovima Istre, dolaze do mjesta događanja smotre, a pritom svaki KUD svira neke narodne melodije i nose sa sobom zastavu koja predstavlja njihov KUD. Na samom čelu povorke nalazila se zastava „51. Smotre narodne glazbe i plesa Istre“ koja se podignula na jarbol uz zvukove Mantinjade u izvedbi Vilima Vojića i Dalena Načinovića na maloj i velikoj roženici. No prije negoli je počeo glazbeni dio smotre, održani su govori od strane gradonačelnika i župana, te voditelja smotre. Voditelji smotre bili su: Mirjana Pavletić i Vladimir Pernić, koji su publici najavljivali program, a taj je program bio podijeljen u nekoliko dijelova kako bi se omogućila laka i brza razmjena izvođača na pozornici. Svaki blok programa sadržavao je plesače, svirače i pjevače koji bi stajali zajedno na pozornici i izmjenjivali se. Nakon svake točke, publika je nagrađivala izvođače velikim pljeskom, što zasigurno ohrabruje sve prisutne da se i dalje time nastave baviti.

Na programu su se izvodili razni plesovi: Medulinski balon, Kršonski balon, balun (Rakalj), stara polka, Labinski tanac, balun (Dvigrad), Ceranski balun, Barbanski balon, stara poljka, mazurka, balun središnje Istre. Iz priloženog je vidljivo da balun, odnosno balon dominira među plesovima. Uspoređujući program s prošlogodišnjom, jubilarom 50. Smotrom narodne glazbe i plesa Istre (prilog 1.) i

²⁹ http://5portal.hr/vijesti_detalj.php?id=11024

ovogodišnjom 51. smotrom (prilog 2.), može se uočiti da je balun uvijek prisutan i dominantan ples.

Instrumenti koji prate ples na svim smotrama su roženice, mih i šurle, a gunjci se javljaju na zadnje dvije smotre iako je na 50. smotri u ulozi pratnje plesa, dok su na 51. smotri imali solističku točku. Također se na instrumentima izvode različite narodne melodije, među kojima su i melodije plesova, ali bez plesača.

Napjevi i pjesme koje se javljaju na zadnje dvije smotre prikazuju pjevanje na tanko i debelo, tarankanje, te bugarenje od strane ženske skupine „Lanišće“.

Osim svih navedenih izvođača koji su predstavljali narodnu glazbu i ples Istre, na smotri je bilo moguće vidjeti i nastup Folklornog društva „Armando Capolicchio“ Zajednice Talijana Galižane, koji su se posebno isticali zbog svoje nošnje, koja je uglavnom sva crna uz bijele pletene i posebno izrađene dodatke. Oni su osim izgledom, doprinijeli sa svojim tradicijskim pjesmama i plesovima autohtonih Talijana Istre, a to su: A la longa, A la pera, Sotto le pive, te ples: La forlana.

Folklorno društvo „Armando Capolicchio“ (Glas Istre, 2016.)

3. Ostale smotre folkloru u Istri (izbor)

3.1. *Zakantajmo istrijske kante*

Osim već navedenih smotri, postoji i smotra pjevanja na tanko i debelo pod nazivom: „Zakantajmo istrijske kante“ koja 2016. godine obilježava jubilarnu 20. godišnjicu. Ova se smotra odvija u Baratu od 2004. godine, a prva smotra održala se u selu Klarići. Smotra se održala na trgu s početkom na mjesnom igralištu. Nastupilo je devetnaest sastava i preko sto izvođača među kojima je nastupila i najmlađa skupina lokalnog kulturnog umjetničkog društva Dvigrad. Pjevanje je jako cijenjeno unutar nekoliko obitelji koje prenose tradiciju na mlađe generacije, a ti obiteljski sastavi dolaze iz Žminštine, Barbanštine i Poreštine, a pjevanje kod mladih javlja se i kod KUD Mendula iz Medulina.³⁰

3.2. *Zarozgajmo na Ćićariji*

Smotra pod nazivom „Zarozgajmo na Ćićariji“ je još jedna od smotri koja se javlja u Istri, a 2016. godine održala se 9. smotra tradicijske vokalne baštine Hrvatske u Lanišću. Cilj ove smotre je snimiti stupanj očuvanosti specifične izvorne narodne glazbe na Ćićariji i cijeloj Hrvatskoj, predstaviti ljepotu i vrijednost te tradicije, identificirati i dati važnost nositeljima i čuvarima te baštine, poticati mlade na upoznavanje, prihvaćanje i čuvanje takve baštine i dr.

Na ovoj se smotri javljaju očuvani oblici izvorne glazbe Ćićarije i Hrvatske, zatim vođena izložba glazbala, nošnji i drugi etnografskih premeta istarskog sjevera. Osim glazbe, javlja se i etno kuhinja, edukativna predavanja, izložba rukotvorina i proizvoda Istre i slično. Smotra poziva sve izvođače koji njeguju tradicijsku vokalnu izvedbu, ali i ostale stare zanate i vještine. Osim izvođača iz cijele Istre, dolaze i izvođači iz cijele Hrvatske.

Specifičnost ove smotre jest očuvanje posebne vrste pjevanja, odnosno „bugarenje“, a stari ljudi su za takvo pjevanje govorili da će oni „zarozgat“. Očuvanje takvog pjevanja moguće je zahvaljujući Mladenki Šverko Cotic koja je 1976. godine okupila žensku vokalnu skupinu „Lanišće“ koja i dan danas njeguje bugarenje i

³⁰ http://www.glasistre.hr/multimedija/pula_istra/jubilarno-izdanje-susreta-istarskih-kantadura-532581

redovito nastupa na „Smotri narodne glazbe i plesa Istre“. Također se radi na sve većem očuvanju ovakvog pjevanja pa se podučavaju i mladi naraštaji.³¹

3.3. Mala smotra folklora Istarske županije

Istarska se folklorna tradicija ne može očuvati ako se ne prenosi na mlade naraštaje. Zato se sve više uključuju i djeca u folklor, te Kulturno-umjetnička društva njeguju mlade, dječje sekcije folklora. Zahvaljujući takvoj angažiranosti i prisutnosti djece u folkloru, nastala je i „Mala smotra folklora Istarske županije“. Prije samo smotre, tajnica je KUD-a Barban, Nevia Kožljan istaknula da je uloga i namjera naglasiti važnost očuvanja i promicanja kulture i tradicije, počevši s najmlađim uzrastima.

Pomladak KUD-a „Mate Balota“ iz Raklja (Glas Istre, 2016.)

„1. Mala smotra folklora Istarske županije“ održana je 23. svibnja 2015. godine u Barbanu u sportskoj dvorani OŠ Jure Filipovića. Ti su mali folklorashi imali priliku predstaviti istarsku tradiciju, kulturu i baštinu ovisno iz kojeg djela Istre dolaze.

³¹ <http://www.opcinalanisce.com/index.php?id=42>

Sudionici su se predstavljali plesom, pjesmom, svirkom te domaćim govorom, a pritom su samu prezentaciju toga morali sami osmisлити. KUD Barban organizator je 1. Male smotre folklora Istarske županije, zajedno sa suorganizatorima: Turistička Zajednica Općine Barban i Savez folklornih društava Istarske Županije.³² Na toj smotri predstavili su se članovi KUD-ova Dvigrad iz Kanfanara, Ivan Fonović Zlatela iz Kršana, Kumpanija Kosirići iz Tinjana, Mate Balota iz Raklja, DKUS Mendula iz Medulina, FD Pazin, KUD Rakalj, RKD Rudar Raša, KUD Savičenta iz Svetvinčenta, KUD Uljanik Pula te KUD Barban. Smotra je brojala 37 točaka i preko 200 sudionika koji su se predstavljali plesovima: balun, polka, šete paši, špic polka, tanac, balo de kušin, stara polka, dolenski valcer, barbanski balon. Članovi su također svirali na tradicionalnim instrumentima: roženice (sopele), mih, šurle, mišnice, vidalice, bajs, vijulin, harmonika triještina, klarinet; te pjevali "na tanko i debelo" i recitali na čakavskom dijalektu.³³

28. svibnja 2016. godine održana je i „2. Mala smotra folklora Istarske županije“ na kojoj je imalo priliku nastupiti preko 200 djece iz sljedećih Kulturno-umjetničkih društava: KUD I.F.Zlatela, Kršan, KUD Uljanik, Pula, RKUD Rudar, Raša, DKUS Mendula, Medulin, KUD Mate Balota, Rakalj, KUD Kumpanija Kosirići, Tinjan, KUD Dvigrad, Kanfanar, Zajednica Talijana Armando Capolicchio, Galižana i KUD Barban. Sva ova folklorna društva imaju jedan zajednički cilj prilikom rada s djecom, a to je shvaćanje i prihvaćanje kulturne i tradicijske baštine, jer se na taj način najkvalitetnije može sačuvati zavičajni identitet.³⁴ Djeca koja su nastupala na ovoj smotri bila su od najmlađih uzrasta (2-3 godine) pa sve do 15 godina starosti, te su nastupali u narodnim nošnjama iz svojih krajeva koje su posebno šivane za tako mali uzrast.³⁵

Osim „Male smotre folklora Istarske županije“, djeca i mladi članovi folklornih društava nastupaju i na drugim različitim manifestacijama, kao što je npr. „13. Fažanski tanac“, održan 11. lipnja 2016. godine u Fažani na Trgu Sv. Kuzme i Damjana u organizaciji osnovne škole Fažana, Dječjeg vrtića Sunce i Turističke

³² Rex: „1. Mala smotra folklora Istarske županije 2015“, Regional Express, 11. 05. 2015. (<http://www.regionalexpress.hr/site/more/1.-mala-smotra-folklor-a-istarske-županije-2015>)

³³ N. Softić: „Nastupilo više od 200 malih folkloraša“, Glas Istre, 25. 05. 2015. (http://www.glasistre.hr/vijesti/pula_istra/nastupilo-vise-od-200-malih-folklorasa-501123)

³⁴ Rex: „U subotu se održava „2. Mala smotra folklora Barban“, Regional Express, 26. 05. 2016. (<http://www.regionalexpress.hr/site/more/u-subotu-se-odr-ava-2.-mala-smotra-folklor-a-barban>)

³⁵ <http://www.radiolabin.hr/novosti/7313-odrzana-2-mala-smotra-folklor-a.html>

zajednice Općine Fažana. To je najveći susret koji okuplja folklorne grupe osnovnih škola i prezentira dječju kulturu Istre. Ova je manifestacija pokrenuta s ciljem da se djecu educira te da se očuva kulturna baština Istre. Na ovoj je smotri sudjelovalo 18 folklornih grupa, odnosno oko 350 učenika iz cijele Istre. Te su se folklorne grupe predstavile istarskim plesovima (balun, balo de kušin, stara polka, šette paši, labinski tanac Lesi, mantinjada na korak uz pranju miha, šurli, roženica, harmonike, bajsa i trištine). Osim osnovnoškolskih folklornih grupa, predstavila su se djeca iz vrtića, te brojne skupine iz istarskih Kulturno-umjetničkih društava.³⁶

Najmlađa sekcija Folklornog društva Pazin imala je priliku ove godine nastupiti i na „24. Smotri narodne glazbe i plesa Pazinštine, Bujštine, Buzeštine i Ćićarije“ održanoj u Pazinu.³⁷ A najmlađi članovi Kulturno-umjetničkog društva Dvigrad i KUD Mendula iz Medulina predstavili su se na Jubilarnom izdanju susreta istarskih kantadura, odnosno na „20. smotri pjevanja na tanko i debelo“ koja se održava u Baratu.³⁸ Također mladi članovi su nastupali i na „37. izdanju Smotre folklor središnje i zapadne Istre“ održane na trgu u Svetom Lovreču³⁹, kao i na „48. Labinskim kontima“⁴⁰.

2. Mala smotra Istarske županije (Glas Istre, 2016.)

³⁶ G. Rojnić: „Najveća folklorna smotra učenika u Istri“, Glas Istre, 08. 06. 2016. (http://www.glasistre.hr/vijesti/pula_istra/najveca-folklorna-smotra-ucenika-u-istri-527062)

³⁷ D. Šišović: „Sve je manje narodnih svirača i pjevača“, Glas Istre (http://www.glasistre.hr/multimedija/pula_istra/sve-je-manje-narodnih-sviraca-i-pjevaca-531666)

³⁸ http://www.glasistre.hr/multimedija/pula_istra/jubilarno-izdanje-susreta-istarskih-kantadura-532581

³⁹ E. Velan: „37. izdanje smotre folklor središnje i zapadne Istre“, Glas Istre, 24. 07. 2016. (http://www.glasistre.hr/vijesti/pula_istra/37-izdanje-smotre-folklor-sredisnje-i-zapadne-istre-529396)

⁴⁰ <http://www.radiolabin.hr/lokalne-vijesti/7727-odrzane-labinske-konti.html>

Zaključak

„Da bi je spasili od zaborava, a potom i zabilježili melodijsko-ritmičko kretanje narodne glazbe u Istri, bilježili su je, popisivali i snimali mnogi melografi i etnomuzikolozi.“ (Gortan-Carlin, Pace, Denac, 2014: 56)

„30. septembra 2009. godine „Two-part singing and playing in the Istrian scale“ uvršteno je na UNESCO-vu reprezentativnu listu nematerijalne baštine, a jedan od bitnih kriterija bila je i činjenica da fenomen i danas živi u zajednici.“ (Gortan-Carlin, Pace, Denac, 2014: 59)

Mnogobrojna kulturno-umjetnička društva i pojedinci njeguju i pokušavaju očuvati narodnu glazbu i ples Istre u što izvornijem obliku, a sama Smotra narodne glazbe i plesa Istre daje im mogućnost da to prezentiraju široj javnosti u nadi da će, osim prikazivanja svojih vještina, potaknuti i neke ljude u publici i mlade da im se pridruže u očuvanju starih pjesama, napjeva i plesova koje su zasigurno naši preci njegovali i cijenili.

U početku, Smotra narodne glazbe i plesa Istre ne bi bila moguća bez utemeljitelja Slavka Zlatića i Renata Pernića, a danas ona ne bi bila moguća bez strastvenih ljubitelja narodne glazbe i plesa koji su nekada u mladosti slušali i pjevali uz svoje djedove i bake. Oni taj doživljaj iz djetinjstva i tu ljubav prema glazbi prenose na mlade naraštaje u što boljem mogućem izdanju. Rast dječjih sekcija u KUD-ovima, znak je da djecu zanima naša baština i u ovo doba gdje se sve svodi na napredak tehnologije.

Svatko bi bar jednom u životu trebao posjetiti Smotru narodne glazbe i plesa Istre kako bi uvidio bogatstvo područja na kojem živi. A kad netko ode i nakon smotre zaželi i sam biti dio nekog KUD-a ili jednostavno aktivno sudjelovati u narodnoj glazbi i plesu, tada je postignut još jedan od ciljeva ove smotre i dok god se to bude nastavljalo, narodna glazba i ples Istre neće pasti u zaborav.

Literatura

1. Ceribašić, N. (2003.). *Hrvatsko, seljačko, starinsko i domaće: povijest i etnografija javne prakse narodne glazbe u Hrvatskoj*. Zagreb: Biblioteka etnografija.
2. Gortan-Carin, I. P., Pace, A., Denac, O. (2014.). *Glazba i Tradicija: izabrani izričaji u regiji Alpe-Adria*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
3. Ivanković, I., Šimunić, V. (2002.). *Hrvatske narodne nošnje*. Zagreb: Multigraf d.o.o.
4. Miholić, I., Sikirica, J. (2009.). *Hrvatska tradicijska glazba – priručnik za učiteljice/učitelje glazbene kulture*. Zagreb: Profil.
5. Miholić, I. (2009.). *Hrvatska tradicijska glazba – Istra i Kvarner – udžbenik*. Zagreb: Profil.
6. Pernić, R. (1997.). *Meštri, svirci i kantaduri: Istarski narodni pjevači, svirači i graditelji glazbala*. Buzet: Reprezent.
7. Radauš Ribarić, J. (2013.). *Hrvatske narodne nošnje*. Zagreb: Libar
8. Vitez, Z. i Muraj, A. (2001.). *HRVATSKA TRADICIJSKA KULTURA na razmeđu svjetova i epoha*. Zagreb

Online građa:

1. Nastavni plan i program za osnovnu (2013.) - <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=12662> (Datum posjeta linka: 05. 09. 2016.)
2. <http://istrapedia.hr/hrv/home/> (Datum posjeta linka: 05. 09. 2016.)
3. <http://www.glasistre.hr/pretrazi?search=smotra> (Datum posjeta linka: 05. 09. 2016.)
4. <http://www.msf.hr/Smotra/hr/arhiva/hr-arhiva2009.html> (Datum posjeta linka: 05. 09. 2016.)
5. <http://www.regionalexpress.hr/site/more/1.-mala-smotra-folklor-istarske-upanije-2015> (Datum posjeta linka: 09. 09. 2016.)
6. http://www.glasistre.hr/vijesti/pula_istra/nastupilo-vise-od-200-malih-folklorasa-501123 (Datum posjeta linka: 09. 09. 2016.)

7. <http://www.regionalexpress.hr/site/more/u-subotu-se-odrava-2.-mala-smotra-folklor-a-barban> (Datum posjeta linka: 09. 09. 2016.)
8. <http://www.radiolabin.hr/novosti/7313-odrzana-2-mala-smotra-folklor-a.html> (Datum posjeta linka: 09. 09. 2016.)
9. http://www.glasistre.hr/vijesti/pula_istra/najveca-folklor-na-smotra-ucenika-u-istri-527062 (Datum posjeta linka: 09. 09. 2016.)
10. http://www.glasistre.hr/multimedija/pula_istra/sve-je-manje-narodnih-sviraca-i-pjevac-a-531666 (Datum posjeta linka: 09. 09. 2016.)
11. http://www.glasistre.hr/multimedija/pula_istra/jubilarno-izdanje-susreta-istarskih-kantadura-532581 (Datum posjeta linka: 09. 09. 2016.)
12. http://www.glasistre.hr/vijesti/pula_istra/37-izdanje-smotre-folklor-a-sredisnje-i-zapadne-istre-529396 (Datum posjeta linka: 09. 09. 2016.)
13. http://5portal.hr/vijesti_detalj.php?id=11024 (Datum posjeta linka: 09. 09. 2016.)
14. http://www.glasistre.hr/vijesti/pula_istra/istarska-tradicij-ska-glazba-na-placi-u-barbanu-528282 (Datum posjeta linka: 09. 09. 2016.)
15. http://www.glasistre.hr/vijesti/pula_istra/plesom-i-kantom-istarska-se-tradicija-cuva-od-zaborava-528420 (Datum posjeta linka: 09. 09. 2016.)
16. <http://www.radiolabin.hr/lokalne-vijesti/7727-odrzane-labinske-konti.html> (Datum posjeta linka: 09. 09. 2016.)
17. <http://www.opcinalanisce.com/index.php?id=42> (Datum posjeta linka: 09. 09. 2016.)
18. Orlić I., Šuran N., 50. smotra narodne glazbe i plesa Istre - stručno mišljenje i analiza – <http://www.kudzlatela.com.hr/wp/wp-content/uploads/2016/04/Stru%C4%8Dno-mi%C5%A1ljenje-i-analiza-50.-smotre-Ivona-Orli%C4%87-i-Noel-%C5%A0uran-2015.pdf> (Datum posjeta linka: 11. 09. 2016.)

Prilozi

Prilog br. 1. – Stručno mišljenje i analiza 50. Smotre

50. smotra narodne glazbe i plesa Istre

- stručno mišljenje i analiza

Prva Smotra narodne glazbe i plesa Istre započeta je 13. i 14. kolovoza 1966. godine u Motovunu, kao način da se ova hrvatska kulturna baština otrgne zaboravu, da se očuva, obnovi i kulturološki vrednuje u organizaciji prosvjetitelja, skladatelja i muzikologa Slavka Zlatića i Renata Pernića, tadašnjeg glazbenog urednika Radio Pule.

50. smotra narodne glazbe i plesa Istre održala se u Puli na Forumu 08.08. 2015. godine. Prema programu trebalo je biti izvedeno 38. točaka ali nisu se svi izvođači odazvali pozivu. Smotra je trajala gotovo tri sata. Uvodnu riječ imali su predstavnici Ministarstva kulture, pročelnik za kulturu I.Ž. Vladimir Torbica i gradonačelnik Pule Boris Miletić. Najveći pljesak mnogobrojne publike izmamili su dugovječni izvođači, a ujedno i bračni partneri Nela i Tone Cerin iz Pule. Smotra je bila posvećena 105. obljetnici rođenja prof. Slavka Zlatića, jednog od njezinog osnivača.

Svirač na mih, KUD-a „Uljanik“ je dobar, melodija je korektno izvedena, izvodi lijepe figure ali je primijećeno da instrument nije *ušitman* (*mih ne slaže*). Plesači su svi jednako odjeveni, žene i djevojke nose sve bijele marama, *balun* koji izvode je koreografiran.

Barbanski kantaduri su korektno izveli kantu *Koliko je od Učke do mora*. Dok je svirač Drago Deraguzet odjeven u jedinstvenu *kamižolu* (duga jakna do ispod koljena, bez rukava i kopčanja od smeđega sukna, karakteristična za Barbanštinu i Čičariju) zasvirao starku polku kvalitetno izvedenu na *sopelicu* ili *pastirsku sviralu* ili *beramsku frulu*. KUD „Barban“ otplesalo je svoj *Barbanski balun* uz prebrojne figure želeći naglasiti bogatstvo plesa. Odličnu pratnju plesu na *mihu* izveo je mladi svirač Mihael Glavaš.

Nela i Tone Cerin iz Montešerpa *zakantali* su staru *prikodražansku* kantu *Dojdi mi, sestro...* Uvježbanost i usklađenost dugogodišnjih supružnika i pjevača očitovale se i na pozornici te su nam pružili autentičan doživljaj potkrijepljen i spontanom predstavljanjem i pozdravom. Zanimljivo je da su iako najstariji izvođači kombinirali tradicijsku i suvremenu odjeću.

Svirku na *šurel* izveo je jako dobro mladi Robert Krbavac iz KUD-a „Uljanik“.

Polka u izvedbi KUD-a „Rakalj“ korektno je otplesana, tradicijska odjeća je i u ovom KUD-u ujednačena, dok su svirači na *roženice* svirali ispod prosjeka. Zamijećeno je paralelno sviranje roženica koje nije karakteristično. Voljeli bi ovdje naglasiti da za Centralnu smotru ipak trebaju biti izvođači koji svojom izvedbom garantiraju kvalitetu.

Zbog propisa da je nastup na Centralnoj smotri uvjetovan uspjehu na lokalnim smotrama smatramo da nije korektno da je Vokalna skupina „Jažulice“ iz Lanišća nastupila obzirom da nije nastupala na lokalnoj smotri. Kvalitetno rekonstruirana tradicijska odjeća upotpunila je korektnu izvedbu *bugarenja*. Svirač na tamburicu Miro Šverko odjenu je samo dio tradicijske odjeće i korektno zasvirao.

Svirači iz DKUS „Mendula“ iz Medulina odsvirali su *Speljivanje neviste*. Instrumenti su usklađeni a izvedba je solidna. *Medulinski balun*, uz solidnu pratnju *miha* izveli su uvježbani koreografirani ples. Tradicijska odjeća ujednačena je kao i u većini društava.

Mlade izvođačice, pjevačice, u tradicijskoj nošnji u skladu s godinama, odlično su izvele kanat (*na tanko i debelo*) *Pokraj Raše...* Iako je ova skladba autorska (pripisuje se Uliki Mirković) odabrana je za Smotru dok su druge izvedbe koje su bila autorske odbijene na lokalnim smotrama upravo iz tog razloga.

Bepi Miletić, odjeven u kombinaciju tradicijske i suvremene odjeće, odlično je odsvirao *Balon na volarice* (svirale, duplice).

KUD „Mate Balota“ Rakalj, uz već navedenu učestalost uniformirane nošnje, uvježbano je otplesao koreografiju s velikim brojem figura. Mih je usklađen i izvedba je vrlo dobra.

Smotra koja se bazira na nastojanju da sačuva hrvatski identitet kroz glazbu, ples, svirku i odjeću, već dugi niz godina ugošćuje i talijanske i crnogorske manjinske folklorne skupine. Ove je godine nastupalo Folklorno društvo „Armando Capolicchio“ Zajednice Talijana Galižane. Svojim nastupom uvijek oduševljava publiku, zbog različitosti od ostalog programa. Na žalost ove su godine u pjevanju i sviranju bili lošiji nego inače. Zapažena je mlada sviračica na pivama.

Rafaela Blažina iz RKUD-a „Raša“ solidno je zasvirala na šurle. Dok su plesači i plesačice iz istog RKUDA odlično otplesali *Labinski tanac* uz adekvatnu rekonstrukciju tradicijske odjeće. Primijećeno je da su svi plesači stariji. Kvalitetnu svirku kombinaciju miha i male *sopela (roženice)* ponudili su nam Đino Bučić i Lari Višković (učitelj i učenik). Ovo je vrlo dobar primjer učenja od autentičnog svirača što je vidljivo u interpretaciji.

Kanta pod sopelu Oj Kršonko... u izvedbi KUD -a „Zlatele“ je odlična. Uočeno je da je jedan izvođač suvremeno odjeven dok je drugi u tradicijskoj odjeći.

Zapažena je virtuozna svirka mlade i višestruko talentirane sviračice miha, Adrijane Miletić.

Kršonski balon uz mnogobrojne, mlade i kvalitetne parove i uz još bolje svirače na *mihu* i velikim *sopelama* zaslužuju svu našu pozornost. Zanimljivo je da je u ovom društvu primijećen i tradicijski nakit.

Odlična i autentična izvedba *tarankanja pod mih (nabrojat pod mih)* izvedena je od vrsnog svirača i učitelja mladih Đina Bučića. Tinjanska izvedba koreografirano istarskog *baluna* je uniformirana. Primijećeno je kako mih nije naštiman (*ne slaže*). Ipak pohvaljujemo mlade izvođače koji njeguju tradiciju.

Vrhunski pjevači Jože Galant i Frane Šugar izveli su autentičan kanat *na tanko i debelo*.

FD „Cere“ izvelo je tradicionalno dobar *Ceranski balon*. Složni svirači na roženice odlično su pratili plesače.

Noel Šuran izveo je vrlo rijedak primjer sviranja i pjevanja u isto glazbalo i u isto vrijeme.

FD „Pazin“ izvelo je rijedak ples *Štajerš* uz odličnu pratnju. Sviranje violine na dvije žice u isto vrijeme (melodiju i pratnju) tipičan je primjer za istarsku svirku violine koja se danas rijetko čuje. Također replika tradicijskog nakita i odjeće nije uniformirana i ujednačena nego u skladu s godinama i afinitetima. Zapaženo je skladno plesanje između više generacija.

KUD „Dvigrad“ iz Kanfanara izveo je uniformirani i koreografirani istarski *balun*. Svirka je dobra i instrument naštiman.

Bez greške i odličnu interpretaciju *kante pod roženicu (sopelu)* izveli su predstavnici srednje generacije Mauricio Mirković i Dean Kliman.

Lovrećani su izveli solidnu mazurku uz pratnju gunjaca, primijećeno je kako gunjci nisu svirali na autentičan način violinu.

Jedna od najboljih interpretacija sviranja *sopela (roženica)* na ovogodišnjoj Smotri izvedena je od mladih i vrlo talentiranih svirača i pjevača iz KUD-a „Zlatele“, Viliama Vojića i Dalena Načinovića.

Dinamični i dobro koreografirani istarski *balun* otplesali su veseli izvođači srednje generacije KUD-a „Plesarin“ iz Rovinja. Primijećene su i dvije plesačice koje plešu u paru. Pratnja na mihi je odlična od mladoga barbanskoga svirača Mihaela Glavaša, obzirom da ovaj KUD nema vlastitog svirača.

Zaključak:

Zamijetili smo da su velikim djelom folklorna društva u pravilu vrlo jednolika odjevena, odnosno, da je tradicijska odjeća u svakom pojedinom društvu gotovo identična (uz razliku u bojama). Zadovoljni smo s tradicijskom nošnjom FD „Pazin“ koji u svojoj postavi imaju različite interpretacije tradicijskog odijevanja, također neke djevojke nemaju *facole* što ukazuje na studiozniji pristup tretiranju frizura.

Dobro je da je prikazano obiteljsko pjevanje i obitelji Lanča, Ostoni i Stanić uz već tradicionalno učestale *kantadure* - obitelji Sirotić.

I ove godine primijećeno je da na centralnoj smotri ima previše sličnih koreografija *baluna*.

Većina grupa pleše sporije od autentičnog načina plesanja, te samim time ples gubi na ljepoti i dinamici. Također smatramo da je izvedba opterećena mnogobrojnim plesnim figurama. Pohvaljujemo svaku intenciju da se interpretiraju i sačuvaju ostali istarski tradicijski plesovi. Za cjelokupni uspjeh plesa važna je i svirka koja bi trebala biti na razini, gotovo virtuozna.

Primijećen je dobar omjer između starih, srednjih i mlađih svirača. Sveukupan dojam je da osim neuvježbanih svirača ipak dominiraju vrsni interpretatori tradicijske glazbe na različitim instrumentima. Također naglašavamo da su kvalitetni svirači/ice različitih dobnih skupina.

Kantaduri, iako malobrojni u odnosu na plesača i svirače, kvalitetno zastupaju fenomen istarskog dvoglasja tijesnih intervala. Uočeni su, što nas posebno veseli, i mlađi vrsni interpretatori. Do sada na smotrama nije bilo primijećeno tonalno višeglasno pjevanje novije tradicijske baštine Istre dok je u glazbenim interpretacijama plesova prisutna npr.: *štajeriš*, *mazurka*, *šetepaši* i dr. Također tendencija je Smotre da prezentira samo glazbala koja spadaju u stariju baštinu. Bilo bi dobro da se uvrste i *organići*, *trieštine*, harmonike i dugi instrumenti koji su živa tradicija.

Iz razgovora s izvođačima, koji su nastupali na ovogodišnjoj smotri, osjetili smo nezadovoljstvo pri kriteriju odabira. Naime neki su izvođači nastupali na centralnoj smotri bez prethodnog sudjelovanja na lokalnim smotrama. Razumijemo da je razlog tome specifičnost izvedbe poput rijetkih čuvara baštine npr. bugarenje iz Lanišća, ali bi se ipak trebalo držati odabranih kriterija radi ostalih izvođača i korektnosti Smotre.

Još jednu primjedbju jubilarne 50-e smotre vidimo u odabiru lokaliteta. Iako impozantan pulski trg s monumentalnim spomenicima prvenstveno rimske i urbane kulture, odudara je od ruralnog koncepta izvedbe.

Nakon kritičkog osvrta i temeljne interpretacije izvedbi, želimo naglasiti da je 50. Smotra odlično organizirana, vrlo dobro posjećena i da je pružila iznimni doživljaj tradicijske kulture Istre. Da nema Smotre i svih ljudi koji stoje iza nje podupirući je svojim znanjem, entuzijazmom, ljubavlju i svakodnevnom življenju uz glazbu i ples, Istra bi zasigurno ostala prikraćena i nemali broj skladbi i plesova pao bi u zaborav. Vrijednost 50-godišnjeg truda, rada i svijesti o čuvanju baštine je nemjerljiva. Zato svim sudionicima, svih ovih 50 godina dugujemo veliku zahvalnost.

Budućnost Smotre:

Kao što smo i prije navodili smatramo da se Smotra trebala, gotovo baš u ovoj formi, realizirati do 50.-te, a tada se može razmatrati o nekim drugim oblicima interpretacije ovog djela nematerijalnu kulturne baštine Istre.

Danas, nakon 50.-te Smotre smatramo da bi se realizacija trebala osmisliti na drugačiji način. Predlažemo da se okupe predstavnici KUD-ova i pojedinci, nositelji kulturnog fenomena, struka, predstavnici odbora smotre, suvremeni interpretatori tradicijske istarske glazbe i kulture, te da izlože svoje viđenje daljnjeg rada Smotre (možda i pod drugačijim nazivom).

Noel Šuran, mr. art., multimedijalni umjetnik i tradicijski glazbenik
dr.sc. Ivona Orlić, etnologinja

51. SMOTRA NARODNE GLAZBE I
PLESA ISTRE

BUZET, 10. rujan 2016. u 16 sati

PROGRAM:

1. MANTINJADA - vela i mala sopela -
Vilim Vojić i Dalen Načinović
PODIZANJE ZASTAVE
2. UVODNA NAJAVA VODITELJA -
Mirjana Pavletić i Vladimir Pernić
3. POZDRAVNI GOVORI I OTVARANJE
SMOTRE
Siniša Žulić - gradonačelnik Grada Buzeta
Valter Flego - župan Istarske županije
4. ČA JE ŠĆAPUNIĆ - kanta Josip Trošt,
Nevija Kožljan Broskvar, Vladimir
Kožljan, Tedi Trošt i Nevija Kožljan
Mišan
5. SVIRKA NA SOPELICU -
Drago Draguzet
6. MEDULINSKI BALON - ples
DKUS "Mendula" Medulin
Pratnja na mihu: Darko Privrat
7. STARINSKI BALUN - svirka na vidalice -
Robert Krbavac
8. OŽENI SE OŽENI, ZA KOJEGA
JUNAKA - kanta
Rudi Diković i Cvitko Kliba
9. TAMO DOLE POKRAJ PUTA - kanat uz
roženicu
Željko Perković i Mauricio Mirković

10. KRŠONSKI BALON - ples
KUD "Ivan Fonović Zlatela" Kršan
Pratnja na meh i sopele: Zoran Karlić,
Đordano Višković, Nenad Fonović,
Vilim Vojić i Dalen Načinović

11. TARANJKANJE UZ MIH - Željko
Glavaš
12. BALUN - ples
KUD "Rakalj" Rakalj
Pratnja na sopele i mih: Ivan i Marko
Valić i Mateo Blašković

13. SPELJANJE - svirka na malu i veliku
roženicu
Erik Žagrić i Mihael Glavaš
14. SVE SPOD MI RAKLJA SELA - kanta
Cvitko Brgić, Nevija Gregorinić,
Klaudio Knapić i Ljiljana Miloš
15. STARA POLKA - ples
KUD "Uljanik" Pula
Pratnja na šurlama: Robert Krbavac

16. TRADICIJSKE PJESME I PLESovi
AUTOHTONIH TALIJANA ISTRE
A la longa, A la pera, Sotto le pive,
La forlana
FOLKLORNA SKUPINA ZAJEDNICE
TALIJANA "Armando Capolichio"
Galižana

17. MANTINJODA OD ZLATELI - svirka
na malu i velu sopelu
Vilim Vojić i Dalen Načinović
18. ZNAŠ TI MILA - kanta
Rafaela Blažina i Adrijana Miletić

19. LABINSKI TANAC - ples
RKUD "Rudar" Raša
Pratnja na mehu i malo sopeli: Lari
Višković i Đino Bučić Barilić

20. ONO MI LIŠĆE - kanta
Paula i Franko Kos i Bruno Matošić
Balota

21. SVIRKA NA ŠURLE - Rafaela Blažina

22. BALUN - ples
KUD "Dvigrad" Kanfanar
Pratnja na mih - Luka Batel

23. SVIRKA NA DVOJNICE - Josip Bepi
Miletić

24. STARINSKA RAŠPA POD MEH - svirka
- Lari Višković

25. CERANSKI BALUN - ples
FD "Cere" Cere
Pratnja na velu i malu roženicu:
Kristijan Rudan i Goran Starčić

26. DA BI SE IVE OŽENI - kanta
Vilim Vojić, Dalen Načinović i Zoran
Karlić

27. STARINSKI TANAC POD MEH - svirka
- Adrijana Miletić

28. TARONJKANJE POD MEH - Remido
Batelić i Serdo Mikuljan
Đino Bučić Barelić - meh

29. BARBANSKI BALON - ples
KUD "Barban" Barban
Pratnja na mihu: Mihael Glavaš

30. RODILA LOZA GROZDA DVA - kanta
Marija i Milan Kranjčić

31. ŠALTIN "MACUL" - svirka
Gunjci "Kvartet Forteca" Marušići

32. STARA POLJKA - ples
KUD / SAC "PLESARIN" Rovinj
Pratnja na roženicama: Klaudio i
Mladen Radolović

33. POŠLA MALA PRIKO MORA - kanta
Đordano Sirotić, Dorijana Legović,
Katja Sirotić i Anđelina Banko

34. MAZURKA - ples
KUD "Matko Laginja" Sv. Lovreč
Pratnja na vijulinu, klarinu i bajsu:
Petar Njegovan, Darko Hrastovčak i
Željko Farkaš

35. ŠTO SI ZVIZDO ZA GORE DELALA -
bugarenje
ŽVS "Jažulice" Lanišće

36. ISTARSKI MOTIVI - sopnja na čičsku
tamburicu
Kazimir Miro Šverko

37. OJ, IVANE - kanta
Noel Šuran i Kristijan Vicel

38. BALUN SREDIŠNJE ISTRE - ples
FD "Pazin" Pazin
Pratnja na mih: Marko Pernić

39. SPUŠTANJE I PRIMOPREDAJA
ZASTAVE

40. ODJAVA

Voditelji programa
Mirjana Pavletić i Vlado Pernić

Sažetak

Istarski se folklor sastoji od nekoliko segmenata, a unutar tih segmenata nalazimo veliku raznolikost. Unutar jedne regije nalazimo nekoliko vrsta narodnih nošnji, mnogobrojne narodne instrumente koje spadaju u skupinu aerofonih instrumenata i poneke kordofone instrumente, zatim nekoliko načina pjevanja („na tanko i debelo“, „u dva“, tarankanje, bugarenje, glagoljaško pjevanje) i naposljetku tu je i Istarska ljestvica.

U 20. stoljeću javila se potreba za izvođenjem seljačke umjetnosti, što je rezultiralo pojavom smotre folklor. U Istri se 1966. godine u Motovunu javlja „Smotra narodne glazbe i plesa Istre“, a utemeljitelji ove smotre bili su Slavko Zlatić i Renato Pernić. Održavaju se četiri lokalne smotre na kojima prosudbena komisija odabire koji će izvođači nastupiti na centralnoj smotri.

Svrha Smotre narodne glazbe i plesa Istre jest očuvanje i promoviranje autohtonih oblika glazbe i plesa Istre, te valoriziranje glazbene baštine Istre. Kulturno-umjetnička društva svojim radom i predanošću čuvaju glazbenu baštinu, a pritom je i prenose na mlađe naraštaje, što je vidljivo na raznim smotrama, kao i na „Maloj smotri Istarske županije“.

Ključne riječi: *istarski folklor, smotra narodne glazbe i plesa Istre, narodna nošnja, narodni plesovi, narodni instrumenti*

Summary

Istrian folklore consists of several segments and within those segments we find great diversity. Within a region, there are several types of traditional costumes, many traditional instruments which belong to the aerophone group of instruments and some of them to the chordophone group, then there are several ways of singing ("na tanko i debelo", "u dva", „tarankanje“, Glagolitic singing) and finally there is also the Istrian scale.

In the 20th century, there was a need of performing the folk art, resulting in the appearance of Traditional (Folklore) festivals. In Istria, Motovun 1966., occurs the first „Traditional Istrian music and dancing festival“ and the founders were Slavko Zlatić and Renato Pernić. Four local festivals are held where the jury chooses which artists will perform on the central festival.

The purpose of the Traditional Istrian music and dancing festival is to preserve and promote indigenous forms of music and dance of Istria, and to valorize the musical heritage of Istria. Folklor associations through thier work and dedication preserve the musical heritage and at the same time they pass it on to the younger generations, which can be seen at various festivals, as well as the "Little festival of Istria County".

Keywords: *folklore, traditional Istrian music and dancing festival, traditional costumes, traditional dances, traditional instruments*